

PAGINA 2

Coby Hofman: 'In de kerk kom ik thuis'

PAGINA 3

Zangers van alle geloven laten hun hart spreken

PAGINA 4

'Ik hoor zelden dat de kerk achterhaald is'

EN VERDER: Nico Riemersma promoveert op wonderverhalen ■ Orgel Abdijkerk zet flinke keel op ■ Pinksternummer KDH heeft tongen losgemaakt

In de voetsporen van pater Frans van der Lugt

Er is altijd een weg, ook als je verdwaalt

REPORTAGE Pater Frans van der Lugt wilde niet weg uit Syrië, al was het daar onveilig. Hij werd twee jaar geleden vermoord. In zijn geest worden overal ter wereld wandelingen gehouden. Zo ook in de Haagse duinen. 'Hij was een wegwijzer.'

TWEE JAAR NA ZIJN GEWELDDADIGE dood brengt pater Frans van der Lugt mensen nog steeds in beweging. Van Berlijn tot Canada wordt er doorgewandeld in zijn geest. In Kijkduin liepen laatst nog dertig mensen door de duinen. Voorop gaat Alexander Flügel (44) met zijn kinderen. Dochter Sarah (9) draagt een lantaarn en moet erop letten dat de kaars niet uitgaat door de wind. Flügel hoorde over het werk van pater Frans toen hij op zijn werk bij het Europees Octrooibureau een inzameling hield

voor mensen in Syrië. Pater Frans wilde niet vluchten voor de gevaren en gaf uiteindelijk zijn leven voor de zorg voor anderen.

'Wij mogen pater Frans niet vergeten'

'Pater Frans is een groot voorbeeld voor ons allen. Nederlanders mogen hem niet vergeten. Hij is tenslotte in Den

Lees verder op pagina 2

Een minuut stilte voor alle mensen in oorlogsgebieden. Portret: Alexander Flügel.

Haagse kerken deze zomer open

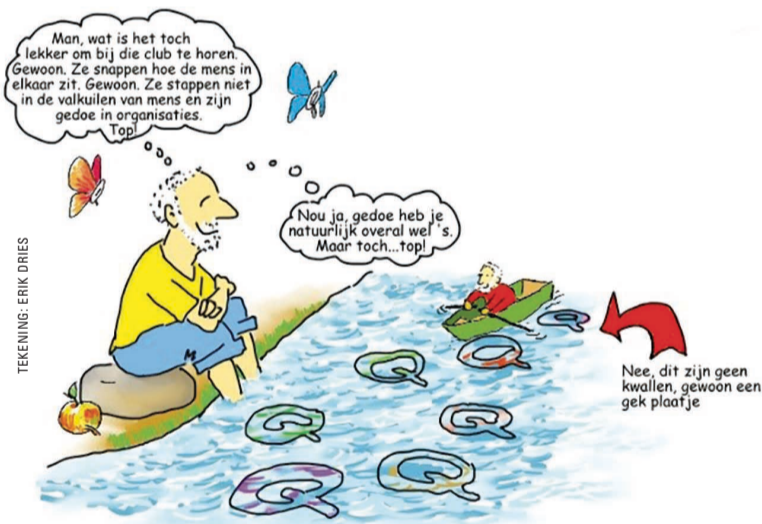
In Den Haag en Scheveningen staan juweeltjes van kerken die je bij een stadsverkenning zou moeten ontdekken. Verscheidene kerken zijn deze zomer ook doordeweeks open. De architectuur bewonderen, een kaarsje aansteken, kunst bekijken, mediteren: laat je zinnen maar strelen. Zie pagina 8 voor een selectie.

Pastoor van Arskerck.

Erik Dries maakte een stripboek over Quakers

'Eenvoud, er is al zoveel poeha'

INTERVIEW De Haagse Quaker Erik Dries maakte een 'stripboek voor beginners', getiteld: 'Gewoon Quakers'. Gewoon, want hun uitgangspunten zijn volgens hem 'normaal'. Simpel: eenvoudig, geen woorden maar daden, geen dogma's, steek de handen uit je mouwen en laat zien dat je integer bent.

ERIK DRIES IS LID VAN DE QUAKERS. Over dit ruim 350 jaar oude religieuze genootschap maakte hij een stripboek. Dat het boek verschijnt in een periode dat ook andere vrijzinnig-christelijke kerken een pr-campagne zijn begonnen, is puur toeval, vertelt hij. 'Als mensen praten, zie ik plaatjes in mijn hoofd. Ik las het boek *Godsdienst in beeld* van Margreet de Heer en dacht: zoiets kan ik ook over de Quakers maken. Ik begrijp namelijk niet dat er maar honderd mensen in Nederland lid zijn van de Quakers. Terwijl de uit-

gangspunten naar mijn idee zo normaal zijn: geen woorden maar daden, zorgen dat er geen machtsstructuren en hiërarchieën zijn, vrijheid, geen dogma's. Dat past zo in deze tijd van ongebonden spiritualiteit.

'Zit niet in je eentje je eigen verlichting na te streven'

"Doe iets in je leven met getuigenissen van zaken als vrede, gelijkwaardigheid en duurzaamheid en stel je open voor wat er meer is", dat zijn eigenlijk de enige regels bij de Quakers. Dat betekent in de praktijk: spirituele en mystieke ontwikkeling, je handen een beetje uit je mouwen laten steken en in je leven proberen te laten zien dat je fatsoenlijk bent. Dat wilde ik graag bekend maken. Tegelijk staan er wetens-

Lees verder op pagina 2

Eerste expositie over joden in Den Haag

AGENDA DEN HAAG KENDE VOOR DE Tweede Wereldoorlog de grootste joodse gemeenschap in Nederland na Amsterdam. Er is nooit een tentoonstelling aan gewijd. Het Haags Historisch Museum brengt daar verandering in.

De tentoonstelling 'Joods Den Haag' schetst een beeld van 350 jaar joodse geschiedenis. Al vanaf het begin van de zeventiende eeuw vestigden zich de eerste Portugese joden in Den Haag, gevolgd door groepen joden uit Duitsland en Oost-Europa. Ze richtten hun eigen synagogen op. Rond de Nieuwe Kerk ontstond een joodse buurt.

In de tentoonstelling komen thema's als religie, bedrijvigheid, personen en het verenigingsleven aan bod. Er is aandacht voor de massamoord op joden tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar de expositie werpt ook een blik op het hedendaagse ontlukende jodendom in de stad. De tentoonstelling gaat vergezeld met lezingen, stadswandelingen en excursies naar de Liberaal Joodse Synagoge en de joodse begraafplaats.

VAN 2 JULI T/M 13 NOVEMBER. DINSDAG T/M VRIJDAG, 10-17 UUR. WEEKEINDE: 12-17 UUR. € 7,50.

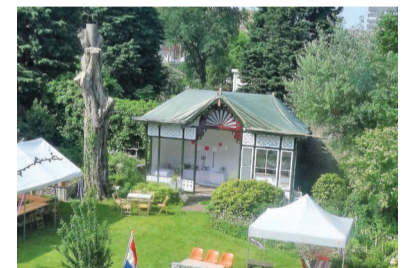
'Diversiteit gaat menselijk begrip soms te boven'

De Haagse Gemeenschap van Kerken (HGK) heeft zich solidair verklaard met de slachtoffers van de aanslag op de bar voor homoseksuelen Pulse in Orlando. 'We begrijpen dat homoseksuelen zich zeer getroffen voelen. Wij willen hen uitdrukkelijk laten weten dat wij met hen zij aan zij staan.' Voorzitter Ad van der Helm en secretaris Margriet Quarles van Ufford roepen op diversiteit in de samenleving, die het menselijk begrip soms te boven gaat, te accepteren. 'Vanuit ons geloof dat iedere mens door God geschapen is en daardoor zijn liefde kan weerspiegelen, ervaren we deze roeping.'

TEKST OP KERKINDENHAAG.NL

Nieuw priel in het Stadsklooster

In de binnenstad, aan het Westeinde 101, ligt het Stadsklooster verborgen. De kloostertuin, een oase van rust, tooit zich met een prachtig nieuw priel, dat vier jaar geleden was afgebrand en nu in originele staat hersteld is. De weelderige tuin biedt het hele jaar plaats voor sociale, religieuze en culturele activiteiten. Bijzonder is de 'tuin van geloven', een gedeelte waar kunstvoorwerpen van broeder Frans de bezoeker iets bijbrengen over de verschillende levensbeschouwingen. De tuin is dagelijks open. Bel anders aan bij de broeders.

Vieringen in 'roze kerk'

IN SOMMIGE KERKEN VOELEN MENSEN met een niet-heteroseksuele oriëntatie zich afgewezen. Voor hen is de 'roze kerk' een herkenbare en gewaardeerde plek om vieringen bij te wonen. Elke tweede zondag van de maand, kunnen belangstellenden – uitdrukkelijk ook heteroseksuelen – in buurt-en-kerkhuis Bethel samenkomen voor traditionele christelijke liederen en gebeden gecombineerd met moderne christelijke muziek, inspirerende video's en live-optredens

in het Engels en Nederlands. Er zijn ook stiltemomenten, je kunt een kaarsje branden, een gebed schrijven en met elkaar in gesprek gaan. Kinderen kunnen terecht in een crèche. Er is een jeugdgroep. Er zijn workshops voor persoonlijke ontwikkeling. Voorganger: rev. Barbara Rogoski.

ZONDAG 10 JULI EN 14 AUGUSTUS, 15 UUR. INFO: INTERNATIONALEROZEKERK.NL

advertenties

JOHAN WASSENAAR
VOETBEDDEN-OR-MAAT EN SCHOENEN

Prins Hendrikstraat 132 2518 HX Den Haag 070 363 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

Reinboud Schoemaker,
LETSELSCHADE ADVOCaat
Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6
ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

Afzien en Amen (deel 1): Coby Hofman

‘Dankbaarheid geeft levenskracht’

INTERVIEW Heb je iets aan het geloof in God, als je voortdurend geconfronteerd wordt met ellende? In de nieuwe serie ‘Afzien en Amen’ vertellen Hagenaars waarom ze ondanks ingrijpende gebeurtenissen blijven geloven, en wat dat inhoudt. In de eerste aflevering: Coby Hofman, lid van de Maranathakerk.

Coby Hofman: ‘De mooiste vakantie kan niet op tegen de liefde’

TOEN IK ALS KIND LANGS DE Parallelweg liep, zag ik overal lijken. Nazi's stortten de hel neer op aarde. Mijn vader zat in het verzet en bleek voor sommige joden een reddende engel; hij bewees naastenliefde, nog voordat ik dat woord kon begrijpen. Mijn oma en

moeder omarmden mij; hun brandende ogen lieten mij licht zien in het donker, ja hoop. In hun armen voelde ik mij geliefd en geborgen. Hun monden prevelden wijze gebeden die steun boden. Vertrouwen, hoop en liefde gaven mij een thuisgevoel. Zo kreeg datgene wat we ‘geloof’ of ‘God’

noemen in mijn kindertijd gestalte. Ik wilde mijn eigen kinderen net zo'n thuisgevoel geven als mijn ouders dat deden. Als jonge moeder nam ik ontslag bij de PTT, zodat ik niets van de wonderlijke volwassenwording van mijn kinderen heb gemist. Ik genoot van hen.’

‘Vroeger zat ik in de Julianakerk, tot dat de met balken beschermde kosterswoning mij aan het Sperrgebied deed denken. Thuis voelde ik mij er niet meer. Ik kom nu al dertig jaar in de Maranathakerk. De zondagsviering noem ik geen uitje maar een thuiskomen. Rond de ingrijpende operatie aan

ken weer. Ja, voor alle mensen saam, bid ik U in Jezus naam. Sta mijn ouders trouw terzij, wees mijn vrienden ook nabij. Geef ons allen nieuwe kracht, door de rust van deze nacht. Doe mij dankbaar en gezond, opstaan in de morgenstond. Als ‘k mijn oogjes open doe, lacht Uw zon mij vriend’lijk toe.’

‘Tanende hoop en toenemende twijfel horen erbij’

mijn keel heb ik veel aandacht en hulp ontvangen. Die man in de kerk wordt daardoor echt je broeder, die buurvrouw je zuster. En onze inspiratiebron, Onze Vader, blijkt dan zomaar een echte rol in het leven te spelen. Mijn kerk maakt geloof concreet.

Ik vergeet nooit meer dat ik bij het Avondmaal sap in plaats van wijn kreeg; er werd rekening mee gehouden dat ik geen alcohol mocht drinken. Ook andere rituelen die saamhorigheid uitdrukken, zoals de vredegroet, zijn mij dierbaar.’

Lijfspreuk

‘Ik heb mijn eigen ‘heilig huisje’ door ellende weleens zien wankelen. God, waarom gebeurt dit, wat moet ik nou? Maar dat was nooit een reden om mij van het geloof af te keren. Als klein kind leerde ik dat tanende hoop en toenemende twijfel nou eenmaal horen in een relatie met God. Neem bijvoorbeeld het avondgebedje ‘Ik ga slapen, ik ben moe’, dat ik uit mijn hoofd ken. De woorden zijn in mij gaan leven. Luister maar.

Vanaf de derde alinea: ‘Zorg voor arme kind’ren Heer, en herstel de zie-

Tel je zegeningen, zei mijn man toen hij aan kanker leed. Zijn dankbaarheid gaf hem levenskracht. Praten over vertrouwen en hoop ging steeds moeizamer. Maar de liefde bleef, het voornaamste, de mooiste geloofsles. Een groot deel van mijn leven heb ik mijn man moeten verzorgen. Uijtjes zaten er niet in. Maar de liefde die ik tijdens ons vijftigjarig huwelijk heb gedeeld – daar kan de mooiste vakantie niet tegen op. Dank u, Heer.’

Verhuizen

‘Ik voel mijn mans aanwezigheid. Bijvoorbeeld tijdens een ommetje, of wanneer ik thuiskom en zeg ‘ik ben er weer’, of ‘welterusten’ fluister. We houden van elkaar. De liefde is... de brug tussen hemel en aarde waarover hij naar mij komt als ik aan hem denk. Na mijn leven hier op aarde, hoop ik naar mijn dierbaren te verhuizen. Ik vind het zo onlogisch dat ongelovigen

‘...lacht Uw zon mij vriend’lijk toe’

het bestaan van een hiernamaals ontkennen. Zoals een ongeboort kind de wereld nog niet kent, zo kunnen wij de hemelpoorten niet zien. Laat staan het leven daarachter. Maar ook dat is geloof: uitzien naar het beste en mooiste.’

ROBERT REIJNS

Erik Dries

Vervolg van pagina 1

waardigheden in het boek die ook voor mijn collega-Quakers interessant zijn.’

Eén uurtje

Wat heeft deze gemeenschap aan Erik gegeven? ‘De volgende uitgangspunten: laat in je leven zien dat je gewelddoos bent, integer, dat je voor echte gelijkwaardigheid op alle niveaus bent, voor rechtvaardigheid, voor eenvoud van taal en van levenswijze – omdat deze wereld nog langer door moet gaan en omdat er al zoveel poeha is. En stel je minstens één keer in de week een uurtje open voor wat hoger is. Doe dat met elkaar, zit niet in je eentje je eigen verlichting na te streven. Zorg dat je in verbinding met anderen aan je spirituele ontwikkeling blijft werken.’

Hoe is het voor hem dat de Quakers van origine christelijk zijn? ‘Het idee van een drie-eenheid en zaken als “God is liefde” vind ik belangrijk. De bijbel is een mooi boek, Jezus is een mooi persoon. Maar ik ben te vrijzinnig en te mystiek aangelegd om de dogma's, die er ook in het christendom zijn, allemaal te omarmen.’

Stilte

De Quakers komen iedere zondag een uur samen en zitten dan in een kring, in stilte. Soms dringt zich bij iemand een gedachte op, die ook voor de anderen van belang zou kunnen zijn. Die persoon gaat staan en verwoordt kort wat in hem of haar opkwam. Daarna is er weer stilte. Na dat uur is er een bespreking van zaken die de bezoekers bezighouden. Spirituele en maatschappelijke onderwerpen passeren de revue. En dan is er koffie. Ook in vergaderingen speelt de stilte een rol. Alleen vanuit de stilte reageren de aanwezigen op elkaar. Dat

Erik Dries beschilderde de ruimte voor de kinderen in het Haagse Quakerhuis.

voorkomt heftige discussies of beslissingen waar niet iedereen achter staat. Erik vertelt: “Op dit moment heb ik een prachtig godsbeeld, dat is ook hier in de stilte geboren. Er is een wit canvas, en ik ga daarop schilderen. Ik schilder het helemaal vol. Maar dan is het witte canvas weg, er is geen wit meer, geen God. Dus het niets, het witte canvas, is nodig om het iets te laten zijn. Als ik in het schilderij veel kleur oftewel ego gebruik, dan is er geen niets meer. Geen God. Als je probeert weinig inkt te gebruiken, of in een aquarel veel wit te laten staan, dan krijg je – vind ik – mooie tekeningen. Het ego, de kleur is niet weg, maar het staat precies op het juiste moment op de juiste plaats. Het is dan in een perfecte balans met het niets. *Sine nihil ego sum nihil*: zonder het niets ben ik niets. Je kunt de stilte ook als een soort niets zien – op het moment dat iemand opstaat en iets gaat zeggen is de stilte – het niets – weg. God is een complex soort niets. Een niets dat jou tot jouw recht laat komen. Of zo.’

Na deze woorden zegt Erik: ‘O ja, mag

ik een oproepje doen om witte lakens te doneren? Die heb ik binnenkort nodig om duiven op te schilderen. We kunnen ze dan gebruiken in een menselijke keten voor vrede.’

MARGOT C. BERENDS

GEWOON QUAKERS, WIE ZIJN DE QUAKERS EN WAT DOEN ZE? EEN STRIPBOEK VOOR BEGINNERS. CONTACT: QUAKERS.NU/HAAGSE_MV.

Kerk in Den Haag bij u in de bus?

Wilt u dat KDH iedere maand bij u wordt thuisbezorgd? Neem een postabonnement. 10 nummers voor € 19,50.

Opgave per e-mail: info@kerkindenhaag.nl
Of bel: 06 30 164 820

Pater Frans

Vervolg van pagina 1

Haag geboren. Ik wil de herinnering aan hem levend houden. Een ander doel van de wandeling is dat we in stilte ons bewust worden van wat echt belangrijk is. Dat we inspiratie vinden over de grenzen van traditie of politiek heen. Dat we in vrede met elkaar kunnen leven.’ Daarmee treedt Flügel letterlijk in de voetsporen van de Syrische pater, die soms dagenlange trektochten in Syrië hield om mensen met elkaar in gesprek te laten komen. Onder de deelnemers van de wandeling in Kijkduin is een jongeman, wiens oom in Syrië nog steeds dit soort overlevingstochten houdt. Stappend door het rulle zand citeert Flügel het motto van de pater: ‘Het is niet belangrijk wat jij bent, maar dat jij aanwezig bent.’

Ont-moeting

De lopers komen uit het hele land. Sommigen zagen een folder liggen in de Pastoor van Arskerk, de meesten kwamen op het spoor door de Facebookpagina ‘Vrienden van Frans van der Lugt’. Er is een dirigent in een gezelschap van een paar Syrische jongens; een van hen heeft meegezongen in de Matthäus Passion. Een vrouw uit Barneveld heeft er een tocht met het openbaar vervoer van twee uur voor over om mee te kunnen wandelen. ‘Dit is ont-moeting, niks moet, alleen verbinding zoeken met elkaar, dat is helemaal in de geest van pater Frans.’ Bij een strandopgang houdt iedereen even pauze. Flügel's zoon Michael (7) verdeelt koek onder de wandelaars. Flügel vertelt in eigen woorden het gedicht *Der Wegweiser* van Michael Ende. Het gaat over een man die verdwaald is en op een kruispunt een richting-

aanwijzer ziet staan. Een simpel houten bord met verwijzing naar een meer en de stad. ‘Richtingaanwijzers zijn engelen’, zegt iemand. Een ander merkt op dat iedereen een gewijzer zoals Van der Lugt is, als je iemand helpt zich te oriënteren zonder je eigen manier van leven op te leggen.

Afgrond

Op de terugweg is er nog zo'n meditatief moment. In een duinpan staan de deelnemers in een kring om de lantaarn en houden ze een minuut stilte – voor de vermoorde pater en voor alle mensen die moeten leven in oorlogsgebieden. Cilia, die Van der Lugt persoonlijk gekend heeft, zegt: ‘Hij zou ons er wellicht aan hebben herinnerd de wind hier echt te voelen en daar

Niet belangrijk wat jij bent, maar dat jij aanwezig bent’

nieuwe energie van te krijgen. Pinksteren was zijn favoriete feest omdat het daarin gaat om het tot leven komen van het geestelijke in individuen. Dat begint ook met een windvlaag.’ Ze glimlacht als ze terugdenkt aan die bijzondere man. ‘Hij had het prima gevonden als er iemand was verdwaald. Dan moet je zelf de weg terugvinden.’ Een Syrische vrouw vult haar aan en vertelt over een tocht waarbij zij niet verder konden door een steile wand en een afgrond. Maar ze kwamen er toch en waren uitzinnig van vreugde. De pater had toen gezegd: ‘Er is altijd een weg, als je ernaar op zoek bent.’ In Kijkduin verdwaalt vandaag niemand.

HANS HEMMES

Multireligieus koor dit najaar op tournee in Den Haag

‘Vrede ligt dichterbij dan je denkt’

REPORTAGE Religieuze muziek uit verschillende culturen in één concert. Dat is het recept voor Sacred Songs. Gospel, islamitische gebeden, gregoriaans, liederen uit het hindoeïsme en het jodendom – alles klinkt samen. *Kerk in Den Haag* bezocht een repetitie.

Het Nederlands/Indiase koor Zangam tijdens de repetitie van ‘Sacred Songs’ in de Nieuwe Kerk.

IN DE NIEUWE KERK AAN HET SPUI staat Omar El Ouamari, in de hand een islamitisch gebedenboekje. De versieringen op de kaft lijken een dialoog aan te gaan met het houtsnijwerk van de omringende wanden, terwijl hij een koranvers reciteert. De klanken houden het midden tussen zang en spraak, in opperste concentratie voorgedragen. Artistiek leider Monica Akihary wacht tot de zanger pauzeert. Ze prijst hem en geeft hem wat tips. El Ouamari herwat zijn voordracht. In doodse stilte

zoekt de onversterkte stem zijn weg door de ruimte, alsof islamitische lofzang in een kerk dagelijkse kost is. Akihary heeft met liederen en teksten uit allerlei culturen een compositie gemaakt. Gregoriaanse zang, Afrikaanse gospel, hindoelieder, joods repertoire, Byzantijnse gezangen en koranrecitatie komen erin samen. Het eerste concert is op 24 september in de Nieuwe Kerk. Voor haar is die ruimte ontgonnen gebied. ‘Je moet een plek echt leren kennen. Wat is de akoestiek, wat kan ik eruit halen?’ Ze staat voor

de taak een zeer divers gezelschap aan zangers klaar te stomen. ‘Ik ben zelf de rode draad’, zegt ze. ‘Ik improviseer die avond aan elkaar. Met bestaande dingen maak ik een geheel.’ De ‘bestaande dingen’ zijn onder meer een Afrikaans christelijk jeugdkoor, een mannenkoor voor de gregoriaanse gezangen, Indiase liederen van een Nederlands/Indiaas koor en natuurlijk Omar El Ouamari. Klinken Akihary’s instructies soms niet een beetje streng? Ze glimlacht. ‘Ik wil naar kwaliteit en niveau werken.’

Eén geluid

Dat lijkt te gaan lukken, getuige de gospel die even later door de kerk dondert. ‘Dit is een moment waarop we onze passie kunnen delen’, stelt Samuel Adjei van het Haagse African Youth Choir Latter Rain. ‘We willen liefde en licht overbrengen’, zegt Stephanie Brand, een ander koorlid. ‘Vrede ligt dichterbij dan je denkt.’ Volgens haar komen de verschillende culturen in de stad samen in de Haagse Stemmen van Sacred Songs. ‘We proberen de muziek als één zang samen te laten komen.’ Adjei: ‘Het wordt een mooie weerspiegeling van Den Haag.’

Samhita Mundkur, zangeres, muzieklerares en leidster van het Nederlands/Indiaas koor Zangam is ook opgetogen. ‘Muziek is een universele taal. Als je je geest openstelt, is alle muziek mooi. Verschillend, maar ook gelijk.’ Koorlid Aartie Kedar ziet het zo: ‘Je kunt jezelf helemaal kwijtraken. Je wordt er rustiger van, voelt vrede over je heenkomen.’ Het religieuze aspect is voor haar ook belangrijk. ‘Het draait om zang en devotie. Ik denk dat

je het één niet los kunt zien van het ander. En een kerk is zo’n serene omgeving.’

Nooit sacherijnig

De heren van Cantemus Domino, het koor van de Jacobus de Meerdere-kerk dat de gregoriaanse zang voor zijn rekening neemt, hebben aandachtig naar de gospels van Latter Rain geluisterd. Bijten die verschillende stijlen elkaar niet? ‘Oh nee’, verzekert bas/bariton en voorzanger Fred Hoefsmit. ‘Overeenstemming! Je voelt warmte. Ook al zou dit gebouw koud zijn, je wordt warm. Warmte die je meekrijgt van alles en iedereen. Ze zingen met het hart.’ Met een blik naar de Afrikaans-Nederlandse koorleden, die zingend door de kerk lopen: ‘Kijk eens wat ze doen: lachen! Je ziet ze nooit sa-

‘Islamitische lofzang in een kerk, het lijkt wel dagelijkse kost’

cherijnig kijken.’

Artistiek leider Akihary: ‘Alle mensen geven zich totaal. Ze bakenen geen grenzen af.’ Fred Hoefsmit van Cantemus Domino: ‘Tegenstelling in religie kan voor mijn gevoel niet. Dat is politiek ingegeven. Als je die warmte voelt, heb je helemaal geen tegenstellingen. Prachtig, als mensen elkaar zo kunnen vinden.’

MATTHIJS TERMEER

INFO OVER ALLE OPTREDENS: CULTURE-CONNECTION.ORG

Dante Alighieri in de Kloosterkerk

Dante Alighieri (1265-1321) beschrijft in De Goddelijke Komedie zijn denkbeeldige tocht door de hel, over de louteringsberg naar het paradijs. Hij laat zich te midden van duivels en gedrochten gidsen door Vergilius en moet huilen wanneer deze hem verlaat. Kunstenaar Erna Flokstra heeft Dantes herinneringen aan Vergilius verbeeld met aquarellen, etsinkt, acryl- en olieverf op doek. De schilderijen, die eerder in de Domkerk van Utrecht te zien waren, worden tot eind september in de Kloosterkerk tentoongesteld.

DINSDAG T/M ZATERDAG, 12-16 UUR.

Vriend van Dalai Lama op bezoek in Den Haag

De Engelse benedictijner monnik en priester Laurence Freeman komt naar Den Haag voor een lezing: ‘Meditation and the Discovery of Peace’. Freeman initieerde verscheidene vredesinitiatieven, zoals de ‘Weg van Vrede’ (1998), een nog altijd voortdurende reeks dialooggesprekken met de Dalai Lama. Volgend jaar houdt hij met de Dalai Lama een vredesconferentie. Freeman is directeur van de ‘World Community for Christian Meditation’, een meditatiebeweging die ook in Nederland actief is. Hij is schrijver van een groot aantal boeken en artikelen. Na de lezing signeert hij zijn boeken.

VRIJDAG 8 JULI, 13 UUR, € 5. CHURCH OF OUR SAVIOUR.

Bedevaart naar Brielle, Kevelaar en Beuraing

De Haagse rooms-katholieke parochies pelgrimeren deze zomer naar Brielle (9/7), Kevelaar (11 t/m 13/8) en Beuraing (17 t/m 24/8). Een mooie gelegenheid voor belangstellenden om de betekenis van de traditionele pelgrimage en het bedevaartsoord te ontdekken.

INFO: RKDENHAAG.NL (DEN HAAG NOORD) EN RKPAROCHIEDEVIEREVANGELISTEN.NL (DEN HAAG ZUID), BIJ ‘AGENDA’.

Vincent Hildebrandt over het orgel in de Abdijkerk

‘Het orgel moet een flinke keel kunnen opzetten’

INTERVIEW Vincent Hildebrandt bespeelt al sinds zijn vijftiende het orgel van de Abdijkerk. Zomer en winter trekt deze kerk bezoekers voor de orgelconcerten. ‘Wij hechten aan goed gastheerschap.’

GEZETEN ACHTER HET ORGEL van de Abdijkerk in Loosduinen, is hoofdorganist Vincent Hildebrandt (62) een levende illustratie van de nietigheid van de mens. Maar wanneer de tengere Hagenaar het klavier beroert, vult een overwelgende stroom klanken de kerk. De muziek, losjes geïmproviseerd door de man die in het dagelijks leven bij TNO

‘Niet alleen voor fanaten, ook voor de muzikale leek’

onderzoek doet naar leefstijl en gezondheid, komt schijnbaar uit een andere tijd. Dat klopt wel: het Hollandse kerkorgel werd eind achttiende eeuw vervaardigd door de Haagse orgelbouwer Joachim Reichner. Een verbouwing in 1856 voegde een negentiende-eeuws klankbeeld toe. ‘Je kunt er veel muziek op kwijt, uit alle tijden’, vertelt de organist.

Kaarslicht

Het orgel speelt een prominente rol in het muzikale programma van de Abdijkerk. Bij de kaarslichtconcerten in november slaan toporganisten uit binnen- en buitenland de toetsen aan. ‘s Zomers zijn er wekelijkse concerten. ‘Een serie die goed loopt. Zestig bezoekers is voor ons het minimum.’ Het aantal kan gemakkelijk oplopen tot honderd. Om niet alleen orgelfanaten

Vincent Hildebrandt achter het orgel van de Abdijkerk.

te trekken, schotelt de Werkgroep Open Abdijkerk (naast Hildebrandt bestaande uit tweede organist Henk Lemckert en concertorganisator Pieter Baak) de bezoekers ‘een voor de muzikale leek aantrekkelijk programma’ voor. Precies zoals Hildebrandt doet, wanneer hij ‘s zondags de dienst begeleidt. ‘Geen muziek spelen die over de hoofden van de bezoekers heengaat. De uitdaging is de mensen met je mee te trekken.’

Daarnaast is de sfeer een succesfactor. ‘Goed gastheerschap. Je wordt vriendelijk ontvangen, je kunt een praatje

maken en na afloop is er een glaasje.’ Ieder muziekstuk wordt apart aangekondigd, zodat de toehoorders de draad niet kwijtraken. Bovendien is de organist zichtbaar op een beeldscherm in de kerk, samen met de twee registranten die de registers bedienen. Handig, want dit tafereel gaat verscholen achter het rugwerk van het orgel. En, meldt Hildebrandt trots: ‘De Abdijkerk is gezegend met een goede akoestiek.’ De ruimte is hoog en gepleisterd, waardoor de klanken weerkaatsen. ‘Niet de nagalm van een kathedraal, maar het geluid verdwijnt ook niet in de stenen. Een mooie balans.’

Parijs

Het woord ‘kathedraal’ is gevallen. ‘De grote Franse kathedraalorgels zijn de mooiste orgels ter wereld, daar zijn velen het over eens’, zegt Hildebrandt bijna eerbiedig. Laat hem maar naar de Notre Dame gaan. ‘Die heeft een warme, donkere akoestiek, die als het ware een extra glans over de muziek legt.’ Maar eigenlijk vindt hij bijna alle Franse orgels bovengemiddeld interessant. Acht à negen keer per jaar reist hij af naar Parijs om de 290 orgels in de Franse hoofdstad in kaart te

brengen. ‘Voor orgelliefhebbers is Parijs toch een paradijs.’

Hildebrandt onderhoudt verschillende websites over het Parijse orgelerfgoed en organiseert concerten met Franse organisten in en buiten Frankrijk. De Société Académique d’Education et d’Encouragement ‘Arts-Sciences-Lettres’ onderscheidde hem daarvoor begin juni met een zilveren medaille, vrij uitzonderlijk voor een niet-Fransman. ‘Ik vind het wel een eer, moet ik eerlijk zeggen. De Fransen zelf hebben weinig aandacht voor hun orgels.’

‘De Abdijkerk is gezegend met een goede akoestiek’

Het protestantse Nederland is een echt orgelland, meldt Hildebrandt. ‘Het orgel speelt een grote rol in de ondersteuning van de gemeentezang. Het moet fors zijn, een flinke keel kunnen opzetten. Het moet opgewassen zijn tegen de kakofonie van uit volle borst zingende gemeenteleden.’ Een peulenschil voor het orgel van de Abdijkerk, met zijn twaalfhonderd pijpen en eenentwintig registers. Wekelijks neemt Vincent Hildebrandt twee tot drie keer plaats achter het klavier, om te studeren in een lege kerk. Wat hem zo aantrekt in een kerkorgel? ‘Ik wil het instrument laten horen in al zijn veelzijdigheid, ik ben erdoor gegrepen. De klank, de enorme veelheid aan klankschakeringen die je kunt maken.’

MATTHIJS TERMEER

INFO: ABDIJKERK.INFO

René de Reuver over zijn Haagse jaren

‘Ik hoor zelden dat de kerk achterhaald is’

INTERVIEW ‘In de kerk is het niet eenvoudig nieuwe wegen in te slaan. Toch is dat nodig.’ René de Reuver maakt de balans op van zijn werk in Moerwijk. Hij is boegbeeld van de landelijke Protestantse Kerk geworden.

RENÉ DE REUVER, TOT DEZE ZOMER predikant van de Protestantse Gemeente in Den Haag, heeft zijn wijk (Moerwijk en Laak) veruuld voor een landelijke functie. Hij is nu scriba (secretaris) van de Protestantse Kerk in Nederland. Aan tafel in het stiltecentrum van de Marcuskerk kijkt hij met genoegen terug.

Hij signaleert twee bewegingen. Enerzijds een verschrompeling van het eeuwenoude instituut, anderzijds de groei van kleine veelbelovende plekken. De grandeur heeft plaats gemaakt voor kwetsbaarheid. ‘Ik ben daar niet zo treurig over. Die verandering hoort bij de dynamiek van de gro-

‘Als je jongeren ruimte geeft, komen ze wel’

te stad. Vroeger was bijvoorbeeld de Marcuskerk een vrij gesloten geheel. Nu is het een waardevolle ontmoetingsplaats voor tal van mensen, waar de accu weer opgeladen wordt. Ik ben daar enthousiast over.’

‘Mijn hoop voor de kerk wordt mede gevoed door de toename van het aantal jongeren. Al zijn het vaak drukbezette mensen, als je hen ruimte geeft komen ze wel. De voorzitter van de Marcuskerk is nog geen vijfendertig. Leef-tijdsgroepen mengen zich niet automatisch. Daarom zijn we gestart met het buddy-pastoraat: jongeren adopteren ouderen. Anderzijds vergeten we de ouderen zeker niet. Soms is er een kerkdienst met gouwe ouwe-liederen. Als je kerk wilt zijn voor een brede groep, moet je differentiëren. Het evangelie is er weliswaar voor iedereen, maar je bereikt die iedereen niet automatisch. Gelukkig heeft de Geest meer pijlen op zijn boog. Onze pionier in Laak, Petra de Nooij, werkt met mensen in een huiselijke omgeving. De Marcuskerk heeft de Kinderwinkel ontwikkeld. De dertigers vormen een netwerkkerk en eten samen. En bij elkaar, in de gezamenlijkheid, zijn we kerk.’

Vanuit onze stadswijk is de gemeenschappelijke Protestantse Gemeente altijd ver weg geweest. Er was bijvoorbeeld nauwelijks belangstelling om naar de visiedag van de PGG te gaan,

René de Reuver: ‘Het evangelie is er voor iedereen, maar je bereikt die iedereen niet automatisch’.

afgelopen voorjaar. Hoewel ik die terughoudendheid goed begrijp, heb ik altijd gepleit voor het geheel. Het zicht op bredere verbanden is belangrijk. De reorganisatie van de PGG was absoluut nodig. Alleen nam de ingezette herstructurering de wijkgemeenten nauwelijks mee. De maatregelen die zijn genomen – kerken dicht, minder predikanten – kwamen niet op vanuit een gedragen inspirerende visie, maar uit financiële noodzaak. Het is wel bijzonder dat nu, nadat gebouwen zijn afgestoten, wijken zijn samengevoegd en predikantformaties verminderd,

alsnog visie wordt ontwikkeld. Maar goed: beter laat dan nooit.

Duurzaam pionieren

In de kerk is het vaak niet eenvoudig nieuwe wegen in te slaan. Dat zien we nu bij de vraag of en hoe de pioniersplaatsen, die waardevol zijn gebleken, behouden kunnen blijven. Hoe geef je als PGG vorm aan duurzaam pionieren? Hoe pas je dit in in het bestaande? Hoe moet dat bijvoorbeeld met tijdelijke contracten? Iets nieuws past vaak niet in een bestaand systeem. Toch zijn regels niet de maat der dingen. De

regel is het stokje naast de plant, bedoeld om de plant te laten opgroeien en gedijen.’

Een laatste vraag voor de man die de komende vijf jaar het boegbeeld van de landelijke kerk is. Heeft het christendom anno 2016 nog werfkracht? De Reuver hoeft niet lang na te denken. ‘Jazeker. In de samenleving worden mensen op zichzelf teruggeworpen. De kerk is een plaats waar het leven in

‘De kerk is niet morgen plotseling verdwenen’

een breder perspectief gezet wordt en waar je identiteit wordt gevormd.

In contacten met ambtenaren, woningbouwcorporaties en welzijnswerkers horen we vaak waardevolle woorden. Jullie denken als kerk niet vanuit een zakelijk belang, maar jullie hebben hart voor mensen. De kerk is niet morgen plotseling verdwenen. En voor de meeste migranten is religie vanzelfsprekend. Daardoor heeft de kerk in de stad een streepje voor op seculiere organisaties. De waardering is groot. Dat de kerk achterhaald zou zijn, horen we zelden of nooit.’

JAN GOOSSENSSEN

advertentie

Firma A. H. Kerkhof & Zn
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra

- Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
- Waldeck Oude Haagweg 28
- Nootdorp Veenweg 14

of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl

070 345 16 76
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en deposito's

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet', Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassastraat 110, 's-Gravenhage
Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl www.engelenenspoor.nl

Van Der Helm
uitvaartzorg

persoonlijke begeleiding bij uitvaarten... van mens tot mens...

070 - 335 03 97 - www.vdhuz.nl

Afscheid voorzitter en secretaris Algemene Kerkeraad PGG

‘We krabbelen weer op uit het dal’

INTERVIEW Voorzitter Ijjo Akkerman (68) en secretaris Renny Steinvooft (59) stoppen met hun werk voor de algemene kerkeraad van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage (PGG). Een afscheidsgesprek.

Hoe trofu u de kerk aan toen u begon in respectievelijk 2010 en 2007?

Akkerman: ‘Er was overal leven en er werd volop gewerkt. Financieel ging het echter bergafwaarts, er werd steeds meer ingeteerd op het vermogen. Alle wijken aten vrolijk uit de ruif van de PGG. Dan is het een kwestie van wachten, tot de laatste het licht uit zou doen. Ons streven was een financieel toekomstbestendige PGG te maken. Eerst door natuurlijk verloop: we gingen terug van 15 naar 8 fte voor predikanten. Toen door sluiting van kerkgebouwen, een pijnlijk proces.’

Steinvooft: ‘De PGG bestond sinds 2004 en telde toen zeventien wijkgemeenten, vijftien gewone en twee van bijzondere aard. Een kerkelijk bedrijf, een veelkleurige gemeenschap vanuit goddelijke inspiratie, in ontwikkeling.’

Hoe staat de Protestantse Gemeente er nu voor na alle bezuinigingen?

Akkerman: ‘Het is bijzonder dat een overgrote meerderheid van de gemeenteleden is meegegaan in het moeilijke traject. Men is energiek bezig. Er zijn vijf wijkgemeenten in wording, met nieuw elan. De betrokkenheid is groot. Er komen vitale centra waar je je geloof kunt beleven.’

Steinvooft: ‘Je ziet mensen die hun plek vinden in een andere wijkgemeente. Of die met moeite en verdriet kans hebben gezien een knop om te zetten. Er hebben ook mensen afgehaakt. Er zijn wijkgemeenten die proberen met hen contact te zoeken, voor een exitgesprek.’

Akkerman: ‘We zijn een geloofs-gemeenschap met goddelijke importantie. Niet alleen een kerkelijk bedrijf. De gemeente van Christus is een levend li-

Renny Steinvooft (l) en Ijjo Akkerman.

chaam. In die zin is het gezond.’

Steinvooft: ‘Maar financieel kun je niet zeggen: we staan er goed voor.’

Akkerman: ‘Als de kerkgebouwen verkocht zijn, kan er geïnvesteerd worden. Dat is nodig voor de zichtbaarheid van de PGG in de stad. Wij zijn gemeenten van de toekomst.’

Waar bent u trots op?

Akkerman: ‘Trots is in dit verband een vreemd woord. Ik ben onder de indruk van de inzet van de gemeente die uit het dal weet op te krabbelen. Bewonderenswaardig, want men heeft veel veren moeten laten.’

Steinvooft: ‘Het doet me goed te zien dat de PGG in deze tijd kans ziet ontwikkelingen door te maken. Want geloven is immers niet meer vanzelfsprekend.’

Wat is een teleurstelling van de afgelopen jaren?

Steinvooft: ‘Dat er niet altijd vertrouwen is in bepaalde processen. Er is vaak een wij-zij gevoel, gevoel van afstand tussen bestuur en wijkgemeenten. Maar de algemene kerkeraad zijn we met zijn allen. We moeten het gevoel hebben dat we het samen doen. Het is lastig een balans te vinden tussen wat je van bovenaf regelt en van onderop. Het is een grote organisatie.’

Akkerman: ‘We zijn een pluriforme gemeente en dus niet uniform. Maar we moeten één des Geestes zijn. We hebben zo'n goed verhaal in huis. Het is jammer als dat binnen de muren blijft.’

Steinvooft: ‘Gemeenteleden zijn druk bezig hun kerk overeind te houden. We moeten proberen de kudde in beweging te krijgen.’

Akkerman: ‘Solidariteit speelt een rol. Het is niet ieder voor zich en één God voor ons allen, maar de PGG voor ons allen. We staan samen ergens voor.’

Wat maakt het de moeite waard kerkbestuurder te zijn?

Steinvooft: ‘Als je hart voor de kerk hebt, is het een mooi ambt. Samen proberen de PGG verder vorm te geven en levendiger te maken.’

Akkerman: ‘Het is een voorrecht om met zulke betrokken mensen te werken in het Koninkrijk Gods. Het is ook een roeping. Met elkaar een weg gaan die niet altijd naar grazige weiden leidt. Dan moet je omkeren. Maar we hebben een woord, een boodschap voor de wereld.’

Steinvooft: ‘We kunnen niet achterover leunen.’

Akkerman: ‘We moeten de schouders eronder zetten.’

HANS HEMMES

Campagne Apostolisch Genootschap voor naamsbekendheid

‘Vind het antwoord in jezelf’

INTERVIEW Het Apostolisch Genootschap gaat de boer op met radiospotjes, om bekender te worden. Het gaat in deze kerk ‘vaker over de schepping dan over de schepper’, vertellen Haagse apostolischen Dick Keus en Martin van Markus.

DE ENE NA DE ANDERE GELOOFSGEMEENSCHAP zoekt naar naamsbekendheid met voor kerken onorthodoxe middelen. De remonstranten presenteren zich met posters op stations en reclame op de radio (KDH februari). Het Apostolisch Genootschap lanceert de website Vindhetantwoordinjezelf.nl en is ook met spotjes op de radio te horen.

‘Zin geven door de ontmoeting met de ander’

Veel mensen zullen het gebouw kennen, aan de Loevesteinlaan bij het Zuidpark. Het valt op door de kleurige ramen en speelse architectuur, waarbij het lijkt alsof het pand de groene omgeving omarmt. Maar wat ‘apostolisch’ betekent, zal voor de meesten een raadsel zijn. Dat bleek ook uit een marketingonderzoek, voorafgaand aan de campagne. Dick Keus, voorzitter van de werkgroep Werk in de Wereld van het Genootschap in Den Haag: ‘We zijn de grootste vrijzinnige gemeenschap in Nederland, maar misschien ook wel de meest onbekende. In de bijbel staat dat je het licht niet onder de korenmaat mag steken. Dat hebben we te lang gedaan. We willen nu meer naar buiten treden, ons beter presenteren en profileren.’

Gebouw van het Apostolisch Genootschap.

De voorganger Martin van Markus (onder apostolischen met aansprektitel ‘herder’) valt hem bij. ‘Ik heb te vaak gehoord: waarom kenden we jullie niet, waarom heb je mij dit niet eerder verteld?’

De feiten: het Apostolisch Genootschap telt 15.000 leden over 72 gemeenschappen en is in Nederland in 1951 opgericht. Het is een plaats voor religieus-humanistische zingeving. De religieuze basis is het gevoel van verbondenheid met het geheel van schepping. Humanistisch: vanwege het besef dat de mens mogelijkheden heeft om zich

te ontwikkelen en daarvoor eigen verantwoordelijkheid heeft. Dat houdt in: zin geven door de ontmoeting met de ander en samen verwonderd zijn over het mysterie van het leven. God wordt gezien als een scheppingskracht. Iedereen is anders, maar de mens kan als uitingsvorm van die kracht ook zelf scheppen en liefde en verdraagzaamheid toevoegen aan de wereld. ‘We zijn met elkaar verbonden en kunnen zoveel van elkaar leren.’

Die verbondenheid is ook de centrale boodschap in de spotjes op de zenders radio 538 en Sublime FM. Een bewus-

te keuze, omdat de doelgroep van 30- tot 45-jarigen ernaar luistert. De thema's van de spotjes sluiten aan bij levensvragen waarmee zij worstelen: waardevol opvoeden, zelfbewust zijn, investeren in je relatie en leven met verlies. Over elk onderwerp zijn er meerdere samenkomsten, waar de deelnemers met elkaar in gesprek gaan en later opdrachten moeten invullen in een werkboek. Het Apostolisch Genootschap hoopt zo een bijdrage te leveren aan een menswaardiger samenleving en ook bekender te worden.

‘We kunnen zoveel van elkaar leren’

Dick Keus: ‘Het is vooral een praktisch geloof, we leven in het hier en nu. Je krijgt in die bijeenkomsten ook wel antwoorden. Een menswaardige wereld begint in je directe omgeving, bij je buurman. Dan heb je geen rijdende rechter (tv-programma over burenruzies, red.) meer nodig.’ Maar, zo'n website als [vindhetantwoordinjezelf.nl](http://Vindhetantwoordinjezelf.nl), komt dat neer op zoek het zelf maar uit? ‘Het is een knipoog naar het heden. We leven in een tijd van individualisme. Maar wij zoeken vooral de verbinding, met elkaar en de samenleving’, zegt Van Markus. In de viering op zondag wil hij zo begrijpelijk mogelijke taal spreken en sluit hij af met een soort opdracht. ‘Waar je ook bent, draag het ook uit. Ieder op zijn eigen vierkante meter.’ De herder staat zelf ook middenin die

Martin van Markus (l) en Dick Keus.

maatschappij, want hij werkt fulltime als huisarts. Hij is door de landelijk voorganger (apostel) gevraagd om de diensten te leiden. Een duobaan die hij invult met Melanie Keesmaat. De diensten worden door een grotere groep mensen verzorgd, maar zij zijn eindverantwoordelijk voor de gemeenschap in totaal.

Martin van Markus merkt dat de campagne vruchten begint af te werpen. Gemiddeld zitten er 100 tot 120 mensen in de kerk, uit de hele regio. ‘Onder hen ook een katholieke vrouw die vertelde dat ze toch in de hemel blijft geloven. Een ander merkte op dat het wel iets heel anders was. Er werd zo weinig over God gesproken.’ Dick Keus knikt. ‘We hebben het meer over de schepping dan over de schepper.’ Dat roept de vraag op of er daarmee niet een troostende gedachte wegvalt: het idee dat je na je dood eeuwig zult voortleven? Martin van Markus: ‘Wij sluiten bij rouwdiensten het levensboek. Dat is een symbolische handeling. Er komt immers geen letter meer bij, maar je kunt nog wel terugbladeren. Zo leeft iemand voort in de ander.’

HANS HEMMES

INFO: APGEN.NL/DENHAAG

Nico Riemersma gepromoveerd op wonderverhalen

‘Alles wordt op zijn kop gezet’

Nico Riemersma

INTERVIEW Nico Riemersma is gepromoveerd op drie verhalen over een dodenopwekking. ‘Wil er een heilzame samenleving ontstaan, dan moeten we over onze eigen grenzen heen.’

NICO RIEMERSMA, PREDIKANT IN DE wijkgemeente Den Haag-Zuidwest, is onlangs gepromoveerd aan de Universiteit Tilburg. *Aan de dode een wonder gedaan*, is de titel van zijn proefschrift. Daarin vergelijkt hij het verhaal over de opwekking van een jongeman uit Naïn (Lucas 7) met twee andere: het bijbelverhaal over een dodenopwekking door de profeet Elia en een verhaal uit de Hellenistische literatuur over een dodenopwekking door de Griekse wonderdoener Apollonius van Tyana.

Een proefschrift moet bijdragen aan de wetenschap. Volgens Riemersma is zijn bijdrage aan de theologie dat hij een nieuwe weg heeft ge-

zocht in het ‘verstaan’ van wonderen. ‘Bij wonderen gaat het vaak over de historiciteitsproblematiek: is het nu wel of niet echt gebeurd? Maar daarmee krijg je een welles-nietesdiscussie en kom je op een doodlopend spoor terecht. Ik wil op een andere manier naar wonderverhalen kijken, meer op het niveau van de lezer en de betekenis die hij aan zo'n verhaal geeft.’

Ontwaak

Veel mensen hebben moeite met de bijbelse wonderverhalen. Riemersma stelt: ‘We hebben bepaalde ideeën over wat mogelijk is. Maar toch, als we alleen uitgaan van wat menselijkerwijs gesproken mogelijk is, komen we niet bij het koninkrijk van God uit. Wil er een heilzame samenleving ontstaan, wil het koninkrijk van God echt aanbreken, dan moeten we over onze eigen grenzen heen. Interessant is ook waarom wonderverhalen eigenlijk verteld worden. Voor mijn gevoel is het de bedoeling dat ze je werkelijkheidsbegrip openbreken.’

Het verhaal uit Lucas 7 gaat over een levende – de moeder – die *niet* reageert op de woorden van Jezus (‘Huil niet’) en een dode – de zoon – die er *wel* op reageert (‘Ontwaak’). ‘Dat is toch precies de omgekeerde wereld,’ aldus Riemersma. ‘Alles wordt op zijn kop gezet. De eerste wordt de laatste. De rijken worden naar beneden gehaald, de armen worden verhoogd. Dat is toch een fantastisch evangelie.’

IRNA VAN DER WEKKE

advertentie

Wende
uitvaartzorg

wanneer het leven een wending neemt...

Gesina Versteeg

070 397 15 77 | www.wendeuitvaartzorg.nl
samen@wendeuitvaartzorg.nl

IN – DRUK

VIER DAGEN WAREN LEDEN VAN DE ‘LUCASORDE’ (osl2016.nl) uit heel de wereld bij ons te gast. Over onze opdracht om helend in de wereld te staan als christelijke gemeente hebben we gesproken en gezongen. Een zeer afwisselend programma van lezingen en workshops, volksdans en Maaltijd van de Heer, Van Gogh en Arjan Plaisier, ziekenzalving en bevrijdingspastoraat.

Zo'n twee jaar aan voorbereiding ging eraan vooraf en dat bezorgde mij regelmatig slapeloze nachten. Uit Nieuw-Zeeland kwam de vraag of ik ook wat tips kon geven over toeristische uitstapjes na de conferentie. Reeds gepubliceerde workshops moesten afgezegd, omdat de betrokkene door een val was uitgeschakeld. Een Amerikaanse workshopsleidster meldde zich af omdat ze een nieuwe heup kreeg. Hele verbetering voor haar, maar kopzorg voor mij.

BETER WORDEN

Wie geboekt had voor kamer zonder douche en toilet wilde bij nader inzien toch wel kamer mét. Waar ben ik aan begonnen!

En dan... Op Schiphol landt iedereen op tijd en een vriendelijke taxichauffeur wacht zonder mopperen op een echtpaar dat de weg in het Schiphol-labyrint is kwijt geraakt. Conferentiegangers die door de gangen van het voormalige klooster dwalen, worden door onze vrijwilligers vriendelijk naar hun workshop of kamer gebracht. Ondanks alle culturele en theologische verschillen, is de sfeer respectvol en luisteren mensen belangstellend naar elkaar. Op de openingsavond lukt het ‘Mie Katoen’, de Brabantse volksdansgroep, zelfs enkele aanwezigen tot een polka te verleiden. Kortom, het zijn dagen

waarin zichtbaar wordt hoe helend/heilzaam de ontmoeting met gelovigen uit andere culturen is.

Er worden ideeën en ervaringen uitgewisseld en het zijn lang niet altijd succesverhalen. Maar het is bemoedigend om te horen hoe achteruitgang en mislukkingen kerkelijke gemeenten ertoe kunnen brengen opnieuw naar hun opdracht te kijken. Een te grote kerk wordt verbouwd tot opvang voor vluchtelingen, terwijl er een kapel wordt gemaakt waar de (kleine) geloofsgemeenschap de lofzang gaande houdt. ‘Het is vol wonderen om u heen!’

Er was zoveel te ontdekken en dankbaar voor te zijn en hoe kun je dat beter uiten dan in een lied. Traditionele gezangen, repertoire van Iona en Taizé en dat alles begeleid door een clubje bevlogen

musici. Als we elkaar bij de afsluitende viering de vrede wensen, komt daar bijna geen einde aan. Ik moest denken aan het grapje dat ik in Engeland eens hoorde: ‘Wat is het verschil tussen de vredegroet en de preek?’ Antwoord: ‘Vijf minuten’.

Enthousiasme en nuchterheid gaan hand in hand deze dagen. Tijdens de voorbediening leg ik, samen met een arts uit Australië, iemand zegend de handen op. Nadat er gebeden is voor het (lichamelijk) probleem van de betrokkene, vertelt de dokter ook nog even welke simpele oefening heilzaam zou kunnen zijn om de klacht te verminderen. Zo had ik dat nog niet meegevoelt. Hier zie ik de integratie van een pastorale en medische benadering in de praktijk. Geloven in het wonder betekent niet dat we de handen passief in de schoot leggen. Bidden, wachten en gerechtigheid doen: daar worden we beter van zei iemand. Mooi toch!

ROB VAN ESSEN

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stadswijken	Kerkgebouwen	Tijd	Zondag 3 juli	Zondag 10 juli	Zondag 17 juli	Zondag 24 juli	Zondag 31 juli	Zondag 7 aug	Zondag 14 aug	Zondag 21 aug	Zondag 28 aug
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.15	ds Ineke Bakker HA	ds Trinette Verhoeven	ds Joline van Poppel kringviering	ds Fokke Fennema	Naar de Lutherse Kerk	Naar de Lutherse Kerk	Naar de Lutherse Kerk	ds Verhoeven kringviering	ds Christiaan Donner
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk Van Hogenhoucklaan 89	10.00	ds Casper van Dongen 12 jaar moment	mr Henk Steinfort	ds Henk van Laren HA	ds Henk van Laren	ds Sibren Smits	ds Wilna Steenbergen	ds Ineke Bakker H Doop	ds Casper van Dongen	ds Jacob Korf HA
Bezuidenhout Mariahoeve	Christus Triumfatorkerk Juliana van Stolberglaan154	10.00	ds Jan Rinzema	ds Berit Bootsma	ds Ruud Stiemer	Robin ten Hoopen ↗	ds Ruud Stiemer	ds Berit Bootsma	ds Karlijn Kwint	ds Berit Bootsma	ds Ruud Stiemer
	Pax Christikerk Vlamburg 2	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker HA	ds Peter Bakker	Bettelies Wester-beek ☺	dr Annechiena v.Veen -Vrolijk	ds Joshi van Veen Meppel	dr Annechiena van Veen Elspeet	ds Roel Stutvoet Berkel en Rodenrijs	dr Wout van Herwijnen Zwijndrecht
Stadsdeel Laak Spoorwijk	De Oase Van Meursstr.1	10.00	Bettelies Wester-beek ☺	kringviering	ds Fokke Fennema	ds H.R. Plomp, Oeg-stgeest	hr A.J. van der Bom	ds Durkje Sikkema	kringviering	ds Fokke Fennema	Leendert Smit
Moerwijk/Morgenstond/Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luijkenlaan 90	10.00	ds Peter de Nooy Rt	Martijn de Jong Rt	ds René de Reuver	ds Tim van Iersel Wateringen	ds Jan Stelwagen Leersum	ds Jan Maasland Scheveningen	ds Pieter Baas Houten	ds JanWillem Leurgans Moordrecht	ds Bas Plaisier HD
Vogelwijk Bloemenbuurt	Bergkerk Daal en Bergselaan 50	10.00	ds Martine Nijveld Gez dnst	ds Axel Wicke	ds Rob van Essen Delft	ds Olivier Elseman	ds Lieuwe Gulmans	Naar Maranathakerk 10u30	ds Martine Nijveld	ds Axel Wicke HA	ds Roelof Steenstra Leiden
Statenkwartier- O Duinoord Zeeheldenbuurt Regentessekwartier-N	Maranathakerk 2e Sweelinckstraat 156	10.30	Naar Bergkerk 10.00u	ds Martine Nijveld S/T	ds Axel Wicke	Sity Smedinga ✱	ds IJjo Akkerman	ds Martine Nijveld gez dnst	ds Olivier Elseman S/T	ds Martine Nijveld	ds Erika van Gernerden
	Noorderkerk Schuijstraat 9-11	10.00	ds Henk van Laren	ds Ruud Stiemer	ds Nel van Dorp	ds Ruud Stiemer	ds Rob Poesiat Koudekerke	Anneke van Mansum ✱ Schiedam	dr Anneke Mooi Hoogmade	ds Rob van Essen Delft	12u !! ds Ruud Stiemer
Vruchtenbuurt Bohemen	Bosbeskapel Bosbesstraat 5	10.00	ds Martin Koster	dr Nico Riemersma	ds Klaas Wigboldus	ds Rob van Essen Delft S/T	ds Nico Riemersma	ds Fokke Fennema	ds Martin Koster	ds Iman Padmos Kaag	ds Paul Sanders
Loosduinen Waldeck Houtwijk	Abdijkerk Willem III straat 40	10.00	ds Wietske Verkuyl	ds Martin Koster	dr Nico Riemersma	ds Nel van Dorp	ds David Schiethart S/T	ds Gerrit van Rieuwijk	ds Jan Eerbeek	ds Wietske Verkuyl	15.00u Bev. en intree ds Michiel Aten
Houtwijk	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	ds Fokke Fennema	ds Nico Paap	Jenne. de Haan, ✱	ds Paul Sanders	ds Rinse Hanenburg	ds Olivier Elseman	ds Meindert Burema	Jenne de Haan ✱	ds Henk Hemstede Leiderdorp
Bouwlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	ds Nel van Dorp	ds Marjan Zebregs	ds David Schiethart	dr Nico Riemersma S/T	Renske Slot-de Haan ✱	ds Rob van Essen	ds David Schiethart	Renske Slot-de Haan ✱	ds Klaas Wigboldus
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurriaan Kokstraat 173	10.00	ds Jan Maasland	ds Antje Groenendijk-Meindersma	ds Evert van Dalen	Gerard Wolfert Utrecht ↗	ds Erick Versloot Woerden	ds Jaap Quist	ds Jan Maasland	ds Antje Groenendijk HA	ds Antje Groenendijk-Meindersma
Scheveningen Dorp	Oude Kerk Keizerstr 8	10.00	ds Henk de Graaff R'dam	ds Jaap Quist	ds E. van Rooijen Bleiswijk	ds Jaap Quist	ds Jaap Quist	Kand. J.A. de Kruijf Oud Alblas	ds Jaap Quist	ds Jaap Quist	ds Ton Christ Katwijk
Belgisch Park Statrenkwartier-W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Charlotte van der Leest	ds Leo de Leeuw	ds Charlotte Van der Leest	ds Otto Boonstra L'dam	ds Evert van Dalen	ds Adrie Sterrenburg Voorburg	ds Nel van Dorp	ds Otto Boonstra L'dam	ds Charlotte Van der Leest
Duindorp	Pr. Julianakerk Tesselsestraat 6	10.00 mi: 17.30	ds Frederik van Harten	ds Theo Wielsma Uithoorn mi: dr Henk Post Veenendaal	ds. Jaap Quist	Bert Noteboom mi: idem	ds M.J. van Oordt Bodegraven	ds Frederik van Harten mi: Ds Jaap Quist	ds Frederik van Harten	ds Jan Maasland mi: ds Frederik van Harten	ds Frederik van Harten Voorber HA
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10.00	ds Jacob Korf S/T	ds Piet Schelling Monster	Ds Tineke Veldhuizen	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Attie Minnema	ds Cor Baljeu Pijnacker	ds Attie Minnema	ds Gert van Herk
Leidschenveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10.00	ds Henk Boter	X		ds Theo Haitjema	X	ds Theo Haitjema		X	ds Fulco de Vries BouwstraHA

Kerken in overige categorieën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan van Meerdervoort 627	10.00 / 16.30	ds Ad Vastenhouw / ds AA vdBerg Puttershoek	Prof dr Wim Moehn Hvs / H.N. Visser Asd ↗	ds Ad Vastenhouw / ds WJ Dekker Afrt	ds L.C. Talsma Wapenveld / ds Ad Vastenhouw	ds Laurens Jan Vogelaar / *	ds F. van Roest Noord-wijk / ds F van Roest	ds Laurens Jan Vogelaar / ds LW denBoer Werkdm	ds Laurens Jan Vogelaar / ds JB tenHove Kwk	ds Ad Vastenhouw Voorb HA / ds W Dekker
	Houtrusterk Beeklaan 535	10.30	Pastor Kees Kok A'dam	ds Karl van Klaveren S/T	ds Marcel Kemp A'foort	ds Corrie Jacobs H'sum	ds Janna Postma	ds Carola Dahmen Berkenwd	ds Esther Bijlsma	dr Arne Jonges	Prov dag VVP-Z.H.
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Margreet Klokke HD	Barbara de Beaufort, ✱	ds Margreet Klokke HA	ds Ruben v.Zwieten Asd	ds Margreet Klokke	ds Sophie Hofstee, Doorn	ds Rienk Lanooij	ds Marthe de Vries	10.30 ds Rienk Lanooij cantate
	Evang Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Trinette Verhoeven HA	Naar de Lukaskerk	Naar de Lukaskerk	Naar de Lukaskerk	ds Hanna Rijken Utrecht	ds Trinette Verhoeven HA	ds Trinette Verhoeven	ds Marianne van der Meij	ds Hanna Rijken Utrecht
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Berend Borger Afrt	pasteur Liesbeth vanHilten-Matthijsen	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	pasteur Hartman Out	monsieur Joop la Grouw	pasteur. Karel Blei
Overige kerken	Deutsche Evang Gemeinde Bleijenburg 5	10.30	Die beiden Pfarrer	Pfrn Susanne Mathis - Meuret	Prädikant Ulrich Thöle	Prädikant Ulrich Thöle	Prädikant Ulrich Thöle	Prädikant Ulrich Thöle	Prädikant Ulrich Thöle	Pf Jan Mathis	Pf Jan Mathis
	Doopsgezinde Gemeente Paleisstraat 8	10.30	Christien Duhoux	Ds Jannie Nijwening	Annabell de Jong	X	Coos Wentholt	ds Tjalling Kindt	Nelleke Kan	Jeannette den Ouden	X dienst in Oldesko
	Ekklesia Brouwersgr. 2-k In steeg door hek	11.00	Zomerstop tot 28/8	X	X	X	X	X	X	X	Gespreksviering
	Evang. Broedergemeente Hernhutters Chasséstraat 1	10.00	Zr Christine Welschen	Zr Christine Welschen	Zr. Christine Welschen	br Dyoemati Tumin gespreksdienst	Zr Georgina Bendt	br. Dyoemati Tumin	Br A. Welschen voor alle groepen	Zr Christine Welschen	Zr Christine Welschen
	Haagse Dominicus Thomas Swenckestraat 30	10.30	Op grond van vertrouwen	X	X	X	X	X	X	Pijn, strijd en zin	X
	Indon Ned Chrke kerk GKIN Marcuskerk Jan Luijkenlaan 90	13.30	Bettelies Westerbeek	dr Jilles de Klerk	ds Tony Salurante	ds Stanley Tjahjadi HA	dr Nieke Atmadja	ds Chandra Gunawan	ds Caes Stavleu	ds Gerolde Olde	ds Yasmin Hsu
	Kruispuntgemeenschap Hofzichtlaan 118	11.00	ds Joop Zuur	X	Zangdienst	X	ds Jarek Kubacki HA	Morgengebed	X	ds Joop Zuur	X
	Remonstrantse kerk Laan van Meerdervoort 955	14.30	ds Gerrit Berveling	ds Reinhold Philipp	ds Greteke de Vries	ds Reinhold Philipp	ds Sigrid Coenradie	ds Reinhold Philipp	ds Martine Wassenaar	ds Rien Lutmers	ds Rob Esveld
	Vrije Evang Gemeente Malakkastraat 5	10.00	ds Wessel Verdonk	X	ds Wessel Verdonk	X	ds Wessel Verdonk	X	X	ds Wessel Verdonk	X
K Vrijgemaakt Duinkerkestraat 1	10.00	ds At Kramer HA	ds At Kramer	Preeklezen	Preeklezen	Preeklezen	ds Bastiaan v.d. Wal	ds Hans van 't Hoff	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk HA	
Ziekenhuizen	Bronovo Ziekenhuis Bronovolaan 5	10.00	ds Wilna Steenbergen	pastor Jan Koeleman	ds Wilna Steenbergen	ds Sibren Smits	ds Wilna Steenbergen	ds Sibren Smits	pastor Jan Koeleman	ds Herbert Wevers	ds Engelen Hulsman
	Haga Ziekenhuis Leyweg 275	10.00	pater Bosco Beijk	pater Bosco Beijk	pastor Wim Hoefman	pastor Wim Hoefman	pater Bosco Beijk	pater Bosco Beijk	pastor Wim Hoefman	ds Jacob Korf	pastor Wim Hoefman
	MCH Westeinde Lijnbaan 32	10.00	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Bertus Wessel	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Bertus Wessel	pastor John Batist	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Bertus Wessel	ds Irene Visser	pastor Willy Hoogendoorn
	MCH Sint Antonishove Benninglaan 1 leidsdam	10.30	ds Irene Visser	pastor Guido Schürmann	pastor Bertus Wessel	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Bertus Wessel	ds Irene Visser	pastor Guido Schürmann	pastor Willy Hoogendoorn	ds Irene Visser
Parnassia	Franiscuskerk Nic Broeckhuijsenstr 23	10.30	pastor Rien Leiddeker	drs Engel Leune	ds Robert Nangu	pastor Sjef Smit	ds Robert Nangu	pastor Liesbeth ter Elst	pastor Bernadette Janssens	pastor Nanda de Hoop	ds Robert Nangu
	Clarakapel Rozenbottelstr 14	10.30	ds Robert Nangu	pastor Nanda de Hoop	pastor Tomas van Driel	ds Robert Nangu	pastor Henk van Breukelen	ds Robert Nangu	pastor Hildegard Verbaarschot	ds Mineke Kroes	drs Engel Leune
Dienst voor doven en horenden	Koningkerk B. Ingenhoeslaan 4 Vbg	10.00	ds Pieter Lugtigheid	Perron-meeting Zoetermeer	ds Aad Dronkert	X	X	ds Jan van der Wolf	X	ds Lenie Vollebregt	X

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church Arij van der Spuijweg 1 9.00 stille dienst met communie / 10.30 naar keuze: trad. dienst; simultaan eigentijdse dienst, met 2e zo avondmaal. / 17.00 informeel Wellspring, 1e zo: café / 4e zo: 10.30-dienst samen, met zalving en gebed om genezing, 17.00 uur Choral Evensong	American Protestant Church Esther de Boer van Rijklaan 1 9.45 am contemporary service 11.45 am traditional service	Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastraat 7. Elke zo 10u eucharistie. Overige weekvieringen: zomerstop	Evangeliegemeente Morgenstond Exoduskerk Beresteinlaan 263 zo 10 samenkomst	Volle Evangelie Gem. Vredekerk Maartensdijklaan 126. zo 10u30 NL. za 19u Arabisch	Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10u samenkomst	Leger des Heils Ambachtsgaard 198 10u30samenkomst met muziekcops en zang-brigade olv Majoor Elsie Klarenbeek
				Het Apostolisch Genootschap. Loevesteinln 170 zo 9u30 samenkomst ↗	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8, zo 10u30 stille samenkomst	Zevende Dags Adventisten Robijnhorst 197 - op zaterdag ! 10u Bijbelstudie 11u dienst

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.rkparochiedevierevangelisten.nl en www.rkdenhaag.nl

Centrum , Parkstr 65a, H. Jacobus Maior zo 9u NL, 10u15 Lat., 12u15 NL, 16u vespers	Schilderswijk , Hoefkade 623, H. Martha, za 19u, zo 11u	Haagse Hout , Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, zo 11u	Bezuidenhout , Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, za 17u30	Marlot , Bloklandenplein 15, Onbevekt Hart van Maria, zo 9u30	Zeeheldenbuurt , Elandstraat 194, OLV Onbevekt Ontvangen, zo 11u	Rijswijk , Sir Winston Churchilllaan 372. H.Benedictus & Bernadette, za 19u, zo 9u30	Deutsch : Badhuisweg 35a Sonntags 10.30 English : Bezuidenhoutseweg. 157 Sunday 10,00, 17.30 Français : Stoepleaan 4 Wassenaar Dim 17.00	Buurt- en kerkhuis Bethel , Thomas Schwenckestraat 30 elke maandag 19.30u Taizéavondgebed Zorgvlietkerk Prins Mauritslaan 10 elke vrijdag 20u Taizéavondgebed Elandstraatkerk elke 1e zaterdag vd maand 19.30u Taizéviering Koningkerk Voorburg elke 2e zaterdag vd maand 19u30 Taizéviering
Regentessekwartier , Beeklaan 188, H. Agnes, za 20u NL, zo 09u30 NL, 12u Sp	Valkenbos , Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma zo 10u30, vr 10u	Loosduinen , Loosd. Hoofdstr 4, Kerk Maria van Eik & Duinen zo 10u, za 13u	Waldeck/Kijkduin , Aaltje Noordewierstr 4, H. Pastoor van Ars, zo 10u30	Leyenburg , Leyweg 930, Emmaüskerk, zo 10u, za 13u	Scheveningen , Scheveningsew.233, H. Antonius Abt, za 17u., zo10u30	Rijswijk , v Vredenburgweg 69, H. Bonifatius, za 19u, zo 11u		

Doordeweekse diensten: ■ Aandachtscentrum Schoolstraat 18 di t/m vr 13 u stilteviering ■ Kloosterkerk elke wo 19.45 u vesperviering ■ Evangelisch Lutherse Kerk elke wo 12.45 -13 u middaggebed

Symbolen: ↗ met cantorij, muziek etc; X geen dienst; * geen opgave ontvangen; ☺ voorganger met preekconsent; ✱ kerkelijk werker; ↗ proponent (ds i.o.) ☺ missionair pionier

AGENDA: JULI/AUGUSTUS

Meer op kerkinderhaag.nl

Voor adressen van kerken zie pagina 6. Tips/aankondigingen voor september s.v.p. opgeven tot 7 augustus via redactie@kerkinderhaag.nl

Bethel-zomer

Avond met bezinning, taize-liederen, kaarslicht, gesprek en stilte.

Maandagen in juli en augustus, 19:30 u ■
Buurt-en-kerkhuis Bethel

Spaanse liederen

Muzikale buurtkoffie met Martijn Buijnters (gitaar) en Isabel Mirallas Parralada (sopraan). Ze brengen liederen ten gehore die de ziel beroeren.

Woe 6, 10-12 uur ■ Maranathakerk

Gratis orgelconcert

Woe 6, 20 juli; 3, 17, 31 aug; 12:45-13:15 u ■
Kloosterkerk

Café Connect

Koffie, zelfgebakken lekkernijen en mooie gesprekken.

Vrijdagen in juli en augustus, 10:30-12 u ■
Anglicaanse kerk

Spirituële Tafel

Gesprekken over teksten uit diverse wijsheid-tradities.

Vrijdag 29 juli, 12 aug.; 15-16:30 u ■ Namasté
Café, Prins Hendrikplein 18

Romantische muziek

Muzikale buurtkoffie met salonorkest Goldhage. Romantisch programma.

Woe 3 aug, 10-12 uur ■ Maranathakerk

Vredesgebed

Gemeenschappelijk oecumenisch Conventry-gebed voor de vrede, op het plein voor de Parkstraatkerk.

Eerste vrijdag van de maand, 13:15 uur. Alle andere vrijdagen:
12:30 uur, Christus Triumfatorkerk.

'Slumdog millionair'

Filmvertoning met nagesprek. Een hindoestaans weeskind wordt onterecht gearresteerd op verdachtmaking van fraude bij een tv-prijsshow (2013).

Za 14:30-17:30 u ■ Pastoor van Arskerkerk

Bezichtiging Abdijkerk

Rondkijken in de oudste kerk van Den Haag. In de kloostergang een tentoonstelling en multimediashow over middeleeuwse miniaturen.

Zondagen, 14-16:15 uur.

Naar Krakau

Honderdduizenden jongeren tussen de 16-130 jaar komen van 26 tot 31 juli naar de Poolse stad Krakau voor de katholieke 'Wereldjongerendagen'. De paus bezoekt Krakau en omliggende plaatsen, waaronder vernietigingskamp Auschwitz. Jongeren komen in groot gezelschap bij elkaar om het geloof te vieren en lol te maken. Haagse parochianen brengen tijdens en na hun verblijf verslag uit van hun bezoek op website.Kerkinderhaag.nl.

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDERHAAG.NL WEBSITE

Juli/augustus 2016, jaargang 19, nr. 187

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag en de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-Oost.

Contact:
redactie@kerkinderhaag.nl

Tel. 06 30 16 48 20

Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Hoofdredacteur: Jan Goossensen

Eindredacteur: Robert Reijns

Redactie: Margot C. Berends (tekstredacteur), Rob van Essen, Hans Hemmes, Bas Kromhout, Rienk Lanooy, Claartje Vinckesteijn, Irna van der Wekke, Marijke Witteman.

Redactionele medewerkers: Henk Baars (Stek), Jaap van den Berg (kerkdiensten), Jan Eijken, Paul Schott, Margriet Quarles van Ufford (PGG).

Overige medewerkers: Rogier Chang (fotografie), Eric van den Berg (website), Pieter van Schouwenburg (vormgeving).
Druk: Opmeer Drukkerij bv.

ADVERTENTIES:

WWW.KERKINDERHAAG.NL

E-MAIL: INFO@KERKINDERHAAG.NL

TEL. KANTOORUREN: 06 123 130 53.

Los postabonnement:

€ 19,50 per kalenderjaar (10 nummers).

Opgave: info@kerkinderhaag.nl

Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

Pinksternummer in plat Haags maakte de tongen los

De ingezonden brieven stroomden binnen, toen het vorige nummer van *Kerk in Den Haag* van de pers was gerold. Elders op deze pagina een bloemlezing.

ZELDEN HEEFT EEN NUMMER van *Kerk in Den Haag* zo sterke aandacht getrokken als de vorige editie met zes bijbelverhalen geparafraseerd in plat Haags. In de kerken en de bibliotheekfilialen waren de exemplaren binnen korte tijd op. Het pinksternummer heeft zagezegd heel wat tongen losgemaakt.

Tal van media pikten het bijzondere

nummer op. Zoals Radio Den Haag FM, in de populaire ochtendshow. De Evangelische Omroep wijdde er ook een radio-interview aan. Want het Haags in gesproken vorm, dat is toch iets wat het meeste beklijft.

Die opvatting was ook Kerk in Laak toegegaan. De diaken, een man met een onmiskenbare Haagse tongval, las met Pinksteren met luide stem het evangelie uit *Kerk in Den Haag* voor. Op kerkromp.nl hoor je op de achtergrond bezoekers zachtjes lachen. Leuk, hè, zegt iemand. Waarna het orgel een gezang inzet.

Instemming was er niet overal. Ver-

scheidene lezers hebben de wenkbrauwen gefronst. Moest dat nou? Maak je de taal van geliefde bijbelverhalen niet kapot? Bovendien, er gaat toch niets boven het origineel? Van enkele oudere lezers kwam de klacht dat zij in hun jeugd thuis juist geen plat Haags mochten praten. ABN spreken was een vorm van beschaving. En nu, een halve eeuw later, wordt dat ideaal onderuit gehaald en wordt het dialect geprezen. De omgekeerde wereld, volgens hen.

Een kerk op Scheveningen ging het verst in haar afkeuring. *Kerk in Den Haag* is daar voorlopig niet meer welkom. Aanhangers van de aloude sociale te-

genstelling zand-veen kunnen erop wijzen dat het juist een 'kerk op het zand' is die – enigszins bombastisch gezegd – de Hagenezen op het veen het recht ontzegt de Bijbel in hun eigen taal te lezen.

Het mooiste compliment kregen we van een lezer die vroeg of de bijbel in plat Haags ergens te koop is. We moeten hem teleurstellen. Zes verhalen kostten redactielid Margot Berends al energie genoeg. En de hele Bijbel omzetten, dat gaat ook het bevattingsvermogen van Haagse Harry te boven, vrezten wij.

JAN GOOSSENSSEN

INGEZONDEN

Plat Haags 1

Woorden schieten tekort om mijn waardering te uiten voor de geweldige, geniale, gave Haagse uitgave van *Kerk in Den Haag*. Hoewel ik over het algemeen ABN probeer te spreken, hoor ik in mijn hoofd de woorden die ik hier schrijf in het Haags. Het is wonderlijk te ervaren dat bijbelteksten in het Haags mij directer aanspreken dan in het ABN. Een bijzondere ervaring. Maar toch zou ik ook de Statenvertaling niet willen missen.

WILLEM FURNÉE

Plat Haags 2

Wat een prachtige, tijdloze weergave.

ANNA C. KOOLMA

Plat Haags 3

Wat een vertoning, de kerk in Den Haag is de weg kwijt. Schande om de verheven taal van de Bijbel zo te misvormen.

W. VAN DER KNAAP

Plat Haags 4

Jammer dat het niet voorgelezen wordt. Zou ik twee vliegen in een klap hebben. Mijn kleinkinderen krijgen dan iets van de Bijbel en het echte Haags mee.

P. VAN DEN BURG

Plat Haags 5

Het verontrust ons, dat zoiets geplaatst wordt in een christelijk kerkblad. Wij distantieren ons van zulke artikelen. Het blad is verwijderd uit de Prinses Julianakerk en zal voorlopig niet meer verstrekt worden.

NAMENS DE KERKERAAD, J. H. GROOTVELD-DE ZWART, SCRIBA
PRINSES JULIANAKERK TE SCHEVENINGEN

Plat Haags 6

Goed initiatief. Creatief. En hulde voor Margot Berends.

EINAR SIES

Plat Haags 7

Ik heb er geen goed woord voor over hoe u met Gods dierbaar Woord omgaat. U heeft het bespottelijk gemaakt. Zelfs een moslim gaat zo niet met de koran om. U moet u diep schamen, dit is meer dan gruwelijk. Ik hoop dat u in uw blad berouw wilt tonen. Laat ons lezen dat het van uw kant achteraf gezien een grote vergissing was.

Neem bijvoorbeeld uw beschrijving van de uitstorting van de heilige Geest. Ik heb dat met afgrijzen gelezen. Hoe kunt u het op uw geweten hebben Gods Naam en het hei-

lig evangelie geïnspireerd door de heilige Geest te vertalen in plat Haags? Terwijl wij door de Reformatie in ons land opnieuw met Gods Woord in aanraking mochten komen, en nog wel in onze eigen taal, voor iedereen leesbaar.

U draagt een grote verantwoordelijkheid voor al degenen die dit lezen en hierover moesten lachen.

FAMILIE HUISMAN

Plat Haags 8

Erg genoten van uw parafrazen. Goed dat onder de vertalingen ook de oorspronkelijke tekst staat. Op deze manier bereikt u veel Hagenezen (die nou eenmaal niet zo bijbelvast zijn) toch, met uw boodschap. Ik hoop dat u meer verhalen gaat vertalen, waardoor de interesse in de Bijbel zal kunnen toenemen. En anders heeft u vast veel lol bij het vertalen zelf.

WILLEM SPAANS

Plat Haags 9

Bedenkt dat dit door een 'christen' is bedacht en geplaatst, namelijk de redacteur van Kerk in Den Haag. Zo komt de spot uit Gods kerk en niet eens uit de wereld. Het blad werkt toe naar een kerk zonder de God van de Bijbel.

COR DIJKSHOORN

Plat Haags 10

Dit bewaahnummâh zal ik zeikâh hahwe.

CHARLOTTE

Plat Haags 11

Is de bijbel in plat Haags dialect misschien te koop? Ik zou er graag één kopen.

KRIJN BOUHUUS

BIJBELS QRS HOE EEN MARIABEELD PROTESTANT WERD

EEN VAN DE VERSCHILLEN TUSSEN KATHOLIEKEN en protestanten is hun verhouding tot Maria, de moeder van Jezus. Dat zie je al meteen als je een kerkgebouw binnengaat. In een protestantse kerk zul je nooit een beeld van Maria aantreffen. In een katholieke kerk altijd. Je ziet er vaak mensen even bidden, waarbij ze kaarsen opsteken om dat gebed onderstrepen. Voor menig protestant is dat een vreemde praktijk. Luther en Calvijn hebben er al zware kritiek op geuit. Kern van die kritiek was hun opvatting dat er maar één 'middelaar' is, namelijk Jezus. In hun ogen kan Maria deze plaats nooit innemen. En verder was vooral Calvijn tegen beelden in een kerk, omdat dit zou indruisen tegen het beeldverbod in de Tien Geboden (Exodus 20,1). Ook maakte Calvijn zich nogal vrolijk over al die paapse kerken waar allerlei relikwieën van Maria werden geëerd, zoals lokken van haar haar of ampullen met haar moedermelk. Daar moet

ik als katholiek wel om lachen. Ik heb er ook niets mee.

Het enige wat ik soms doe, is het opsteken van een kaars in een Mariakapel. Maar vooral overweeg ik graag de bijbelteksten die over Maria gaan, zoals haar bezoek aan Elisabeth (Lucas, 1,39-56). Het is een en al enthousiasme als Maria bij Elisabeth aankomt: 'Jij bent de gezegende onder de vrouwen.' En Maria op haar beurt, is ook vol geestdrift en prijst God in haar Lofzang, het 'Magnificat'. Daarin noemt ze God haar Redder. Omdat hij juist haar – een kleine, onaanzienlijke vrouw – koos om de Messias ter wereld te brengen.

Haar kind zal degene zijn waardoor God de wereld omkeert: de machtigen zullen van hun troon worden gestoten, en geringen zullen verheven worden. Hoe? Door de liefde. Want alleen daardoor kan een mens veranderen. Dat is niet

soft. Want die liefde ontmaskert ook de machtigen en rijken. Ook de machtige en rijke in mijzelf. Wie verhef ik? Welke handen vul ik? Welke niet?

Dat appèl voel ik als ik in de Lourdeskapel in Scheveningen ben, en lees in het intentieboek dat daar ligt. Het staat vol hartenkreten van mensen in ellende. Ten einde raad opgeschreven, in de hoop dat 'Iemand', Maria? het ziet en hoort. En dat zij iets laat zien van hoe God is: liever te gul dan te gierig.

Dat laatste was een gevleugelde uitspraak van de pastoor van de heilig Kruiskerk in Roosendaal, waar ik mijn loopbaan als pastoraal werker be-

gon. Een modern gebouw, met een mooie eenheid van architectuur en inrichting. Ook het Mariabeeld in de hal was er speciaal voor ontworpen. Tien jaar geleden is deze kerk verkocht aan de protestantse gemeente van Roosendaal. Zij hebben het verbouwd, maar veel van de katholieke inventaris, zoals het altaar, het kruis, de standaard voor de paaskaars weer een plaats gegeven. Zelfs het Mariabeeld in de hal is gebleven. Er kunnen nog steeds kaarsjes bij gebrand worden.

Dat ontroerde mij. De protestanten laten er mee zien, dat God liever te gul is dan te gierig.

JOHN BATIST

Martin Koster, predikant in de Bosbeskapel, en John Batist, emeritus pastoraal werker bij de Antonius Abt, schrijven om beurten een aflevering van deze theologische rubriek. De titel is een knipoog naar het befaamde boek *Bijbels ABC* van K.H. Miskotte.

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN ZINGT MAANDELIJKS EEN LIED, TE BELUISTEREN OP KERKINDENHAAG.NL.

Zomerse bui

Op een natte zomerdag in Scheveningen ben ik afen toe te vinden op het strand, waar geen zonzonabidders zijn die mij omringen en ik niet hoeft bang te zijn dat ik verbrand.

Mensen houden er niet van als het gaat hozen; met een blik op onweer vlieden zij dan heen. Zelfvind ik het er wel aangenaam verpozen, want ik heb het hele strand voor mij alleen.

Ik fluit op de boulevard een vrolijk wijsje. In mijn eentje ben ik toch geen mens tot last. Bij de ijscoman haal ik een waterijsje, want dat lijkt mij bij dit weer wel zo gepast.

Ik zit neer op een terrasje in de regen, en heb altijd een vol bierglas voor mij staan. Ik krijg absoluut de kans niet dat te legen, want na elke slok groeit weer mijn biertje aan.

Als het zonnetje weer schijnt in Scheveningen en het strandvolk dat beproeft weer zijn geluk, sta ik met een zucht mijn handdoek uit te wringen en vertrek, want het wordt mij dan veel te druk.

Najaar in gemeenteraad Stadhuis nogal sceptisch over plan Bethelkerk

NIEUWS De gemeente Den Haag is sceptisch over een plan om van de Bethelkerk Loosduinen een buurtcentrum te maken en het gebouw zodoende voor sloop te behoeden. Het comité Bethel Blijft daarentegen is optimistisch.

ANDERS DAN HET VOORNEMEN WAS, HEEFT de commissie Ruimte van de gemeenteraad zich in juni niet over de Bethelkerk gebogen. Het wordt nu najaar. Het bewonerscomité Bethel Blijft dringt aan op verder uitstel. Het wil graag nog een jaar de tijd om voldoende financiën bij elkaar te brengen voor aankoop (€ 830.000) en verbouw (€ 800.000) van het gebouw. De kerk is nu eigendom van de Protestantse Gemeente (PGG). Die wil de Bethelkerk verkopen aan een projectontwikkelaar voor woningbouw.

Daarvoor is echter een wijziging van het bestemmingsplan nodig. Het gemeentebestuur heeft de bevoegdheid dat te doen. Het bewonerscomité heeft vorig jaar gevraagd of de gemeente deze beslissing wilde uitstellen.

De actiegroep Bethel Blijft is vol goede moed dat fondsen en particulieren een aanzienlijk kapitaal bij elkaar kunnen brengen. De groep wil blijken een uitgewerkt plan de kerk transformeren in een lunchroom voor de buurt, met praktijk- en vergaderruimten voor allerlei dienstverleners. Een jaar extra uitstel, voordat de gemeente een besluit neemt over bestemmingswijziging, strookt volgens haar met de gemeentelijke richtlijnen voor herbestemming van kerkgebouwen. Pas na vier jaar komt sloop en nieuwbouw aan de orde. De Bethelkerk sloot drie jaar geleden de deuren, in de zomer van 2013.

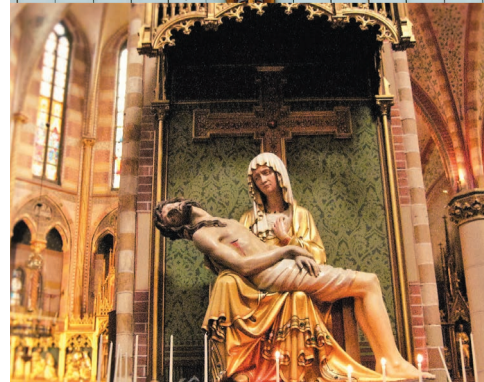
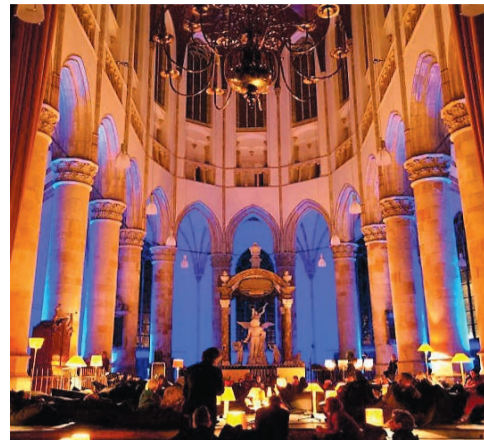
Tegenover het optimisme van Bethel Blijft staat de nuchtere toon van een recente brief van wethouder Wijsmuller (stadsontwikkeling). De financiële onderbouwing van de plannen noemt hij 'niet solide'. Aan nog een buurtcentrum in Loosduinen is volgens hem geen behoefte; reden voor de gemeente om daar geen geld in te steken. Niettemin heeft hij waardering voor de 'grote betrokkenheid' van het buurtcomité.

JAN GOOSSENSSEN

INFO: BETHELBLIJFT.NL

Mooie vakantietrip: bezoek een kerk

De zomervakantie is een uitgelezen tijd om in kerken inspiratie op te doen en kunstschaten te ontdekken. Hieronder een paar juweeltjes. Er is veel meer: zie voor een compleet overzicht website Kerkindenhaag.nl.

Grote Kerk, plek van levende herinneringen

De Grote Kerk is een van de oudste gebouwen in de stad. Het interieur telt zesentwintig monumenten, zoals het Jan de Bakker-raam, gewijd aan de eerste geloofsmartelaar van het protestantisme in de Noordelijke Nederlanden, en het imposante praalgraf van admiraal Jacob van Wassenaer Obdam, die tijdens de Republiek een Engelse vloot versloeg. Een kleine plaquette herinnert aan ds. A.D. van den Bosch, een moedige Haagse predikant die tijdens de Tweede Wereldoorlog is omgekomen. Bevlogen vrijwilligers staan klaar om bezoekers te vertellen over de bezienswaardigheden. Ook kan er van een audiotour gebruik gemaakt worden. Maar de kerk is meer dan een museum alleen: bezoekers raken onder de indruk van de ruime leegte, die hen nieuwe ideeën ingeeft, ook over hun spiritualiteit. De kerk inspireert verder met vieringen rond Pasen en Kerst. Tijdens de openstelling zijn er ook concerten: raadpleeg de website.

DINSDAG T/M ZONDAG, 14-17 UUR, € 2. INFO: GROTEKERKDENHAAG.COM.

Nieuwe Badkapel, historische 'havenplaats'

Wie Scheveningen aandoet, heeft redenen genoeg even aan die mooie en historische 'havenplaats' aan te leggen: de Nieuwe Badkapel. Koningin Wilhelmina en vakantievierende badgasten kwamen hier graag. De kerk, een oogstrelend rijksmonument uit 1915, is een ontwerp van de Scheveningse architect Willem Chiel Kuijper. Het interieur is het resultaat van een zoektocht naar protestantse kerkarchitectuur uit de tijd rond 1900, met invloeden van Berlage en De Bazel.

Zin in een feestje? De Nieuwe Badkapel viert haar honderdjarige verjaardag. Op 3 juli pakken de organist, cantorij en het Haags Barok Gezelschap muzikaal flink uit. Interessant is ook de tentoonstelling 'Een eeuw Nieuwe Badkapel', die verdeeld is over de kerk en Muzee Scheveningen. In Muzee ligt de nadruk op de architectuur in relatie tot de badplaats. In de Nieuwe Badkapel gaat het vooral om de religieuze beleving en daarbij horende activiteiten.

ZONDAGEN (ZIE PG. 6). TENTOONSTELLING IN DE KERK: ZATERDAGEN 14-16 UUR, TOEGANG VRIJ. INFO: NIEUWEBADKAPEL.NL

Elandstraatkerk, verleidelijke dame

Even buiten het stadscentrum, aan de Elandstraat, prijkt de Onze-Lieve-Vrouw-Onbevlekt-Ontvangen, in de volksmond 'Elandstraatkerk' genoemd. De twee torens (72 meter), een welkomstbord en grote vlag op de stoep verwelkomen bezoekers van ver en dichtbij. Doordeweeks raken zo'n zestig bezoekers per dag verliefd op deze majestueuze dame van architect Nicolaas Molenaar (leerling van Pierre Cuypers), die zijn ontwerp door de Notre Dame in Parijs liet inspireren. De kerk schittert letterlijk: door 66 beschilderde ramen valt een veelkleurig licht op een prachtig altaar en imposante beeld- en schilderkunst. Brand een kaarsje in de intieme Mariakapel, maak kennis met koster Bertus, tap je eigen wijwater.

MAANDAG T/M ZONDAG. WOENSDAG: 'DAG VAN ONTMOETING': VIERINGEN, KAARSJE AANSTEKEN, KOPJE KOFFIE, PRAATJE; 10-19:30 UUR. INFO: RKDENHAAG.NL

Oud-Katholieke kerk, witte parel van barok

In het Hofkwartier ligt tussen de huizen van de Molenstraat en de Juffrouw Idastraat een onopvallende parel van barokke bouwkunst: de Oud-Katholieke 'Jacobus en Augustinuskerk', die in 1722 als schuilkerk in gebruik werd genomen. Het mooie altaar(schilderij) en de preekstoel domineren het interieur, dat rijkelijk versierd wordt door een stucplafond waarvan er in Nederland geen tweede bestaat. Het gebouw herbergt ook een zolderkapel, de voorloper van de schuilkerk (vieringen: woensdagen, 19-20:30 uur) en de zogenaamde bisschopskamer, een oude stijkkamer die nog in dezelfde staat verkeert als toen hier in 1720 de nieuwe Aartsbisschop van Utrecht gekozen werd.

ZATERDAGEN VAN 16 JULI TOT 27 AUGUSTUS, 13:30-16 UUR. JUFFROUW IDAstraat 7.

Kloosterkerk, een koninklijke plek

De Kloosterkerk aan het Lange Voorhout dankt haar naam aan de dominicanen die hier oorspronkelijk woonden. Na 1574 kreeg de kerk verschillende wereldlijke en kerkelijke bestemmingen. Sinds de twintigste eeuw doet het dienst als Citykerk voor de stad en de regio. De banden van het Huis Oranje-Nassau met deze kerk gaan terug tot 1617, toen prins Maurits tijdens de nationale godsdiensttwisten partij koos voor de contraremonstranten en demonstratief hier ter kerke ging. Nog steeds zit prinses Beatrix (soms vergezeld door familieleden) hier bij tijd en wijle op zondag in de banken. Bijzonder zijn het glas-in-loodraam met de twaalf apostelen en het prachtig mozaïek van 'Het Laatste Avondmaal' in de Apostelkapel, evenals de fraaie preekstoel uit de zeventiende eeuw. Raam, mozaïek en kansel zijn afkomstig uit de Duinordkerk in het Statenkwartier, die in de Tweede Wereldoorlog is afgebroken. Deze zomer is er een expositie met werken van Erna Flokstra te zien onder de titel Dante's herinneringen (zie pg. 3)

DINSDAG T/M ZATERDAG, 12-16 UUR. RONDLEIDINGEN: ZATERDAGEN IN JULI EN AUGUSTUS, 14 UUR, € 4. (KINDEREN GRATIS). INFO: KLOOSTERKERK.NL

Parkstraatkerk, devote ode aan de kunst

De Haagse rooms-katholieken moeten in 1878 bijzonder trots zijn geweest. Voor het eerst sinds de Reformatie werd het silhouet van de stad weer gemarkeerd door een roomse kerktoren, met 94 meter de hoogste van de stad. De driebeukige kruisbasiliek van deze Sint Jacobus de Meerdere-kerk is een neogotische schepping van Pierre Cuypers, zijn enige bouwwerk in Den Haag. De imposante beschouwingen van het interieur, glas-in-loodramen, altaren, biecht- en preekstoelen, orgels en vloeren verbeelden samen een ode aan geloof en kunst. Vanaf de bouw wordt de kerk ook gebruikt voor bijzondere vieringen waarbij leden van het Corps Diplomatique aanwezig zijn, zoals vieringen op de verjaardag van de pauskeuze.

MAANDAG T/M DONDERDAG, 13:30-15 UUR. ZATERDAG, 13:30-16 UUR. INFO: RKDENHAAG.NL